

DOI: 10.31866/2616-7581.5.1.2022.258137
УДК 780.614.13:[785.74:78.071.2-055.2](477.8)

ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО У ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИКАРПАТСЬКОГО КВАРТЕТУ БАНДУРИСТОК «ГЕРДАН»

Оксана Бобечко

кандидат мистецтвознавства, доцент;

ORCID: 0000-0003-1524-8263; e-mail: oksanabobechko@ukr.net

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, Україна

Анотація

Мета дослідження – здійснити комплексне дослідження історії становлення прикарпатського квартету бандуристок «Гердан» та його творчо-виконавської діяльності, що дозволить не лише увиразнити феномен жіночого ансамблевого виконавства на бандурі, а й визначити внесок колективу в розвиток та популяризацію сучасного бандурного мистецтва. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні загальнонаукових методів пізнання, а саме: хронологічного, аналітичного, а також методів узагальнення і систематизації, що в комплексі дали змогу дослідити становлення та творчо-виконавську діяльність прикарпатського квартету бандуристок «Гердан» у динаміці та часовій послідовності. **Наукова новизна дослідження** полягає в тому, що вперше детально досліджено етапи становлення та творчо-виконавську діяльність прикарпатського квартету бандуристок «Гердан» в контексті розвою сучасного ансамблевого виконавства на бандурі. **Висновки.** Зазначено, що в розвитку сучасного ансамблевого виконавства на бандурі очевидним є домінування камерних форм жіночого складу, серед яких окреме місце займає квартет. Одним з провідних квартетів бандуристок сучасності є прикарпатський ансамбль «Гердан», яскрава творчо-виконавська діяльність якого спрямована на популяризацію бандурного мистецтва як в українському, так і в глобальному музичному просторі. Демонструючи інноваційний підхід до власної творчості та мистецьку креативність, колектив вирізняється оригінальністю та неповторністю у формуванні власної репертуарної палітри, вражає широкою амплітудою виконавських можливостей як у вокальному, так і в інструментальному аспекті. Його високопрофесійне виконавське мистецтво майстерно поєднує в собі емоційну сферу та аналітичні підходи, що має важливе значення для характеристики творчо-виконавської діяльності ансамблю в контексті розвитку сучасної музичної культури, якій притаманні, з одного боку, національна традиційність, а з іншого – відповідність європейським та світовим культурно-мистецьким стандартам.

Ключові слова: бандура; бандурне мистецтво; ансамблеве виконавство на бандурі; квартет бандуристок «Гердан»; творчо-виконавська діяльність

Вступ

Як національна музична культура немислима без кобзи та бандури, так і виконавство на українському національному інструменті не можна уявити без ансамблевої гри, яка поряд з сольною відіграє важливу роль у його популяризації. Історія становлення колективного способу виконавства на бандурі сягає 1902 року, коли фундатор новітнього кобзарства Г. Хоткевич на XII Археологічному з'їзді започаткував перші кобзарські ансамблі. Подальше їх поширення та побутування було зумовлене специфікою розвитку бандурного мистецтва, яке впродовж минулого століття зазнало найбільш якісних еволюційних, а подекуди революційних перетворень: від вдосконалення та уніфікування інструментарію, академізації та фемінізації виконавства, значного розширення репертуарного діапазону аж до відвертих новаторських експериментів сьогодення. Згадані трансформації спричинили активне розширення форм ансамблевого бандурного музикування. У 20–30-х рр., окрім малих (дуети, тріо, квартети) колективів, з'являються великі капели, поряд з виключно чоловічими (традиційними) – жіночі та мішані. В середині ХХ ст. започатковується та набуває великої популярності нова форма ансамблевого виконавства на бандурі – жіноче тріо бандуристок, котра й нині залишається найпоширенішою серед виконавиць, які представляють малі колективи. Особливістю другої половини минулого століття стало використання бандури у джазових, а також камерних ансамблях, де інструмент поєднувався з іншими (скрипка, альт, флейта, най, баян та ін.). Тож порівняно нова ансамблева виконавська форма впродовж ХХ ст. «змогла виробити свої закономірності під впливом традиційних вокальних ансамблів і хорового музикування українців, що закріпило поширені виконавські форми – жіноче тріо бандуристок, чоловічі квартети, однорідні (чоловічі, жіночі, дитячі) і мішані капели» (Дутчак, 2017, с. 7). Актуальність пропонованої статті полягає в тому, щоб на сучасному етапі розвитку ансамблевого виконавства на бандурі повною мірою з'ясувати специфіку творчо-виконавської практики камерних ансамблевих форм жіночого складу на прикладі дослідження мистецької діяльності прикарпатського квартету бандуристок «Гердан».

Мета

Однією з провідних тенденцій в розвитку сучасного колективного виконавства на бандурі є домінування камерних ансамблевих форм жіночого складу, серед яких переважає тріо бандуристок. Водночас чималою популярністю користуються жіночі квартети, які вирізняються повнотою і довершеністю звучання, адже чотириголосий виклад є традиційно притаманним українській музичній культурі хорового виконавства (жіночих, чоловічих і мішаних складів хору) з класичною гармонізацією, гомофоно-гармонічною чи поліфонічною фактурою. До прикладу, прикарпатський квартет бандуристок «Гердан», який впродовж десяти років на найвищому виконавському рівні презентує та популяризує сучасне бандурне мистецтво як в Україні, так і за кордоном. Ґрунтовне дослідження історії становлення квартету та його творчо-виконавської діяльності дозволить

не лише увиразнити феномен жіночого ансамблевого виконавства на бандурі, а й визначити внесок колективу в розвиток та популяризацію сучасного бандурного мистецтва, що є і метою нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Пропонована стаття продовжує попередні напрацювання авторки в частині дослідження витоків і розвитку камерних ансамблевих форм жіночого бандурного виконавства (Бобечко, 2009-2010). Вона присвячена прикарпатському квартету бандуристок «Гердан», який впродовж десяти років своєї плідної мистецької діяльності вражає чималим діапазоном власних мистецьких звершень на ниві ансамблевого бандурного виконавства. Зважаючи на поодинокі дописи на сторінках регіональних періодичних видань та в мережі Інтернет, а також розвідки наставниці та учасниці колективу В. Дутчак (2021), творчо-виконавська діяльність ансамблю практично не досліджувалась, а тому потребує глибокої та системної розвідки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше детально досліджено й висвітлено етапи становлення та творчо-виконавську діяльність прикарпатського квартету бандуристок «Гердан» в контексті розвою сучасного ансамблевого виконавства на бандурі.

Виклад матеріалу дослідження

26

Перші квартали бандуристів були традиційно чоловічими за складом та з'явилися в класах Г. Хоткевича (квартет у складі І. Олешка, Я. Гаєвського, Л. Гайдамаки та О. Геращенко), В. Кабачка (квартет – С. Баштан, А. Омельченко, В. Кухта та В. Лапшин) у 20–30-х роках минулого століття. Однак створення В. Кабачком 1948 року першого тріо бандуристок, а відтак його популярність та затребуваність, спонукали до життя чимало подібних жіночих колективів камерного складу (професійних, аматорських, навчальних), зокрема й квартетів, чисельність яких, на відміну від тріо бандуристок, була і сьогодні залишається в рази меншою.

В контексті розвідки потрібно згадати плідну творчо-виконавську діяльність особливо популярного на зламі ХХ–ХХІ ст. ансамблю бандуристок «Купава» (Харків) у складі заслужених працівниць культури України Ю. Курочки, Т. Таран, О. Слюсаренко та Т. Слюсаренко; знаного квартету бандуристок «Львів'янки» (Львів) у складі заслужених артисток України О. Коломієць, Л. Стефанко, І. Плахтій та О. Ніколенко; колективу «Gratis» Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського у складі А. Жирової, О. Зогаль, М. Митко та Т. Григор'євої (художній керівник – доцент Л. Мандзюк).

Яскравим взірцем камерних чотириголосих ансамблевих форм є прикарпатський квартет бандуристок «Гердан» (Івано-Франківськ), який постійно розвиває та примножує кращі традиції колективного бандурного виконавства в їх сучасному прочитанні. Витоки колективу сягають 2010 року, коли безперервний творчий пошук та прагнення до неодмінного виконавського вдосконалення спонукали бандуристку та педагога В. Дутчак до створення на базі Прикарпатського наці-

онального університету імені Василя Стефаника колективу, яким став ансамбль бандуристок з колоритною українською назвою «Гердан».

Зазначимо, що Гердан – це прикраса з бісеру, подібна до вузької стрічки, яку одягають на шию. Виготовлена з різнокольорових намистин, що утворюють геометричний або рослинний орнамент, вона свого часу була надзвичайно поширена в Галичині, проте майже не відома на сході нашої держави. Зачаровуючи своєю красою та довершуючи самобутній образ українського жіночого, а подекуди й чоловічого строю, яскрава та барвиста нашійна прикраса з бісеру здавна вважалася національним оберегом.

Обравши для колективу таку глибоко символічну назву, бандуристки також повсякчас прикрашають свій сценічний образ герданами. Надзвичайно красиві та вишукані прикраси колоритно довершують традиційні українські строї артисток, а також вдало доповнюють їх ошатні класичні вбрання. Варто зауважити, що часто мисткині концертують в автентичних вишиванках, які допомагають бандуристкам демонструвати національну ідентичність та якомога краще втілити художній образ виконуваних творів.

Від часу свого заснування колектив здобув популярність серед слухачів та став музично-мистецькою окрасою Прикарпатського регіону. Спершу ансамбль налічував п'ять учасниць, серед яких Надія Вівчарук, Наталія Федорняк, Віра Хом'як, Ірина Шаламай та Ірина Куриляк. Згодом, зазнавши певних творчих трансформацій, колектив став квартетом, до якого, окрім Н. Вівчарук, Н. Федорняк, увійшла Світлана Матіїшин. 2015 року як виконавиця (меццо-сопрано) до «Гердана» долучилася їх творча наставниця – доктор мистецтвознавства, професор Віолетта Дутчак. Зауважимо, що вона є знаковою постаттю для сучасної української музичної культури, зокрема її творчо-виконавська, педагогічна та науково-методична діяльність складають яскраву сторінку сучасного бандурного мистецтва з проєкцією його значення на загальнонаціональний культурний процес (Бобечко, 2017).

Слід зауважити, що вагомі педагогічні та наукові-методичні здобутки В. Дутчак нерозривно пов'язані з її творчо-виконавською діяльністю солістки бандуристки. Проте, на думку В. Дутчак (2003), не лише сольний, а й «ансамблевий вид виконавства нині залишається вагомою формою функціонування бандурного мистецтва в Україні та діаспорі» (с. 12). Робота з колективами бандуристів завжди була і залишається пріоритетною для неї. Від 1991 року вона – незмінний керівник та натхненниця Ансамблю бандуристів Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника. Під її орудою колектив неодноразово брав участь та отримував численні нагороди у різноманітних міжнародних та всеукраїнських конкурсах і фестивалях, став постійним учасником концертних програм ЗВО, Івано-Франківська та області.

Тож ще одним улюбленим творчим дітищем та натхненням для В. Дутчак став квартет «Гердан». Вже понад 10 років ансамбль долучається до розвитку бандурного мистецтва в контексті утвердження української нації в європейському просторі. Від початку існування колективу незмінними його учасницями залишаються Н. Вівчарук (колоратурне сопрано) та Н. Федорняк (сопрано). Разом із С. Матіїшин (альт), яка співпрацює з колективом від 2015 року, усі бандуристки,

включно з В. Дутчак, «є представниками Прикарпатської школи гри на бандурі» (Франківська газета, 2021). Свого часу вони починали опановувати бандурну справу під орудою знаної бандуристки М. Стахмич, котра була вихованкою І. Стефанович, однієї з фундаторів професійного бандурного мистецтва на Івано-Франківщині у післявоєнні роки. Фахову вищу освіту учасниці квартету отримали в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника в класі професора В. Дутчак, де й об'єдналися в ансамбль. В цьому криється не лише високий професіоналізм «Гердана», а й притаманне колективу особливе гармонійне ансамблеве звучання, вокально-інструментальна злагодженість та одностайність у вирішенні творчих задумів задля розвитку бандурного мистецтва, його популяризації та пошуків нових можливостей бандури.

Зазначимо, що всі учасниці колективу є переможницями різноманітних всеукраїнських та міжнародних виконавських конкурсів, також вони нагороджені численними грамотами та подяками, які є наочними свідченнями, що підтверджують їх досягнення в культурно-мистецькій сфері. Від 2014 року талановиті бандуристки працюють концертмейстерами на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Поряд з успішною творчо-виконавською діяльністю, вони займаються педагогічною практикою. Зокрема, Н. Вівчарук (від 2014 року) – викладач бандури та постановки голосу Тисменецької ДМШ; С. Матішин (від 2009 року) – викладач Калуської ДМШ, де веде клас бандури та шкільний ансамбль бандуристів; Н. Федорняк (від 2013 року) – викладач бандури та постановки голосу Єзупільської ДМШ (від 2019 року). Варто зауважити, що Н. Федорняк також є авторкою публікацій, учасницею багатьох всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій, а 2020 року захистила під керівництвом професора В. Дутчак дисертацію на тему «Трансформація музичної фольклорної традиції у середовищі української діаспори Північної Америки: історико-виконавський аспект» й отримала науковий ступінь кандидата мистецтвознавства.

Окрім потужного фахового потенціалу, що помножений на взаєморозуміння та взаємоповагу, квартет «Гердан» вирізняється оригінальністю в підборі репертуару, який є важливою складовою функціонування будь-якого колективу. З великим успіхом ансамбль виконує різноманітну музику, а саме: українські народні та духовні пісні, інструментальні композиції, твори українських та закордонних композиторів. Серед творів, що стали улюбленими для виконавиць та їх шанувальників варто назвати вокально-інструментальні: «Зоряна ніч» А. Кос-Анатольського (В. Дутчак вперше зробила аранжування цього твору до ювілейного концерту з нагоди 110-ї річниці від дня народження композитора), «Біля тополі» Петра і Павла Солодухи (з репертуару гурту «Еней»), «Червона калино, чого в лузі гнешся?» Б. Янівського до слів І. Франка, «Вищий, вищий» Г. Китастого до слів М. Пироженка, а також інструментальні – «Мелодія блакитного неба» та «Сповідь» О. Герасименко, «Мелодія» М. Скорика та ін. Згадані твори полонили мистецьку душу бандуристок, адже їх музика та поетичні тексти напрочуд співзвучні з думками, почуттями та прагненнями виконавиць.

Учасниці колективу постійно працюють над оновленням власного виконавського репертуару, створенням якісних музичних інтерпретацій українських на-

родних пісень «Ти до мене не ходи» (обр. А. Кос-Анатольського, аранж. О. Герасименко), «Гаданочка» («Летів пташок») (обр. С. Овчарової), «Човник хитається» (обр. Є. Козака, аранж. В. Дутчак) та ін.

Ще однією прикметною рисою репертуарної палітри «Гердан» є наявність великої кількості духовних творів, серед яких неповторні та самотутні, однак маловідомі широкому загалу обробки колядок та щедрівок в аранжуванні В. Дутчак та учасниць квартету. «Стань, Давиде» (обр. Р. Купчинського), «У Вифлемі зоря сяє» (обр. О. Герасименко), «Мати Василева» (обр. В. Дутчак), а також авторські – «Святий вечір» (І. Братушик до слів З. Філіпчука), «Світла радість» (Р. Лісова до слів Н. Фальової) та ін. Також бандуристки блискуче виконують легендарний «Щедрик» М. Леонтовича з доповненням інструментального акомпанементу Ю. Олійника.

Творча співпраця поєднує квартет бандуристок із сучасними митцями, серед яких поети Я. Ткачівський, З. Ружин, композитори Б. Шиптур, О. Герасименко, Р. Лісова та ін. До прикладу, одна з пісень Р. Лісової до слів Т. Герасименко «Кладочка» була написана та присвячена ювілею В. Дутчак (2016). Вокально-інструментальні твори «Прости нас, Боже» (М. Пастернака до слів Я. Ткачівського), «Діво Маріє» (О. Лиховид) не лише органічно увійшли до репертуару квартету, а й збагатили його духовний арсенал задля утвердження загальнолюдських та християнських цінностей (рис. 1).

Однак, на думку самих бандуристок, своєрідним лейтмотивом творчості квартету «Гердан» стала «Квітка душа» К. Меладзе до слів Д. Гольде. Як і згадана пісня, практично уся музика ансамблю пронизана надзвичайною енергетикою добра, позитиву та жіночності, що проявляються у витонченій та елегантній виконавській манері бандуристок.

Рис. 1. Квартет бандуристок «Гердан», Івано-Франківськ, 2017 р.

Варто також зазначити плідне творче співробітництво колективу з окремими солістами та колективами, серед яких хор «Сantemus» Церкви Царя-Христа і чоловічий вокальний квартет «Коло» Центрального народного дому Івано-Франківська (керівник – заслужений діяч мистецтв України Ігор Дем'янець), співак-тенор, заслужений артист України Мирослав Петрик, скрипалька Ірина Яцуцак, карильйоністка Ірина Рябчун та ін.

Представляючи на високому фаховому рівні українське національне музичне мистецтво, квартет «Гердан» неодноразово був удостоєний найвищих нагород на всеукраїнських фестивалях та міжнародних конкурсах. Знаковим для колективу виявився Всеукраїнський конкурс бандуристів «Кобзарська ватра» імені К. Місевича, що проходив 2010 року в місті Кременець Тернопільської області. За свій бездоганний виступ бандуристки (ще у початковому складі) були удостоєні почесного I-го місця, а згадана творча подія стала початком творчого шляху «Гердана». Вже згодом були перемоги на Всеукраїнському конкурсі-фестивалі «Срібні струни» імені З. Штокалка – III місце (Тернопіль, 2011), Міжнародному конкурсі виконавців «Вічний рух» – I місце (Дрогобич, 2011) та Всеукраїнському конкурсі виконавців на народних інструментах пам'яті О. Степанова «Мереживо» – I місце (Рівне, 2017).

Доволі часто обдаровані бандуристки отримують запрошення до концертних програм не лише Прикарпаття, а й багатьох міст України та зарубіжжя. Пам'ятними в творчій біографії колективу стали виступи з нагоди святкування 25-річчя Незалежності України, що проходили не лише в Києві, а й в Будапешті (Угорщина) та Кракові (Польща). Гастрольні поїздки за кордон – своєрідна особливість творчо-виконавської діяльності квартету, який залишається бажаним гостем різноманітних мистецьких заходів, що відбуваються в Польщі, Угорщині, Литві та інших країнах. Неодноразово артистки прикрашали своїми неповторними виступами Міжнародний фестиваль європейських культур (Гожув-Великопольський, 2012, 2016) та Міжнародний фестиваль «Зустрічі з українською культурою» (Голеньов, 2013, 2016), були учасницями міжнародного культурного проекту «Культурні претексти» – «Дні української спадщини» (Жешув, 2015), а також міжнародного фестивалю «Дні української культури» і Першого з'їзду бандуристів Польщі ім. Петра Лахтюка (Щецин, 2018).

Квартет «Гердан» бере активну участь у фестивальному русі України. 2016 року мисткині взяли участь у Міжнародному фольклорному фестивалі етнографічних регіонів України «Родослав» (Івано-Франківськ), 2017 року – у духовно-мистецькому фестивалі «Вірую» (Крилос), 2018 року – у IV Міжнародному фестивалі карильйонного і дзвонового мистецтва (Гошів) та II Фестивалі сучасної бандури Lviv Bandur Fest (Львів), 2019 року – у XXXIII музичному фестивалі імені А. Кос-Анатольського (Коломия). Вже традиційною для бандуристок та очікуваною для їх шанувальників є участь квартету в концертній програмі щорічного міжнародного Різдвяного фестивалю «Коляда на Майзлях», що був започаткований в Івано-Франківську 2010 року з метою відновлення, збереження та поширення різдвяних традицій та величальних календарно-обрядових пісень зимового циклу свят, а саме колядок та щедрівок. Примітним є те, що з часу заснування в межах фестивалю виступило понад 300 різноманітних творчих ко-

лективів як з України, так і з-за кордону. Від 2015 року ансамбль бандуристок «Гердан» – незмінний учасник заходу. З року в рік мисткині дарують слухачам неповторний колорит українського Різдва у вигляді прекрасного виконання колядок в супроводі самобтної української бандури (рис. 2).

Вивчаючи творчо-виконавську діяльність квартету «Гердан» не можна не згадати особливо піднесену та духовну подорож ансамблю восени 2017 року до Вільнюса (Литва), де за участі Глави Української греко-католицької церкви – Блаженнішого Святослава Шевчука відбулося відзначення 400-річчя заснування Василіянського чину Святого Йосафата. Концертні виступи бандуристок в Церкві Пресвятої Тройці, що знаходиться в історичному центрі Вільнюса та в залі Литовської національної філармонії, справили незабутнє враження на учасників та гостей заходу (рис. 3).

Яскраві костюми, сильні голоси, блискучий звук бандур учасниць колективу був надзвичайно тепло прийнятий слухачами, всі духовні й патріотичні твори були щиро підтримані оплесками і вигуками «браво». Особливо зворушливо була сприйнята пісня «Біля тополі» (сл. і муз. П. Солодухи, аранжування В. Дутчак – О. Б.), присвячена всім героям і мученикам за Україну, після звучання якої зал стоячи вітав бандуристок (Застава, 2017).

Рис. 2. Квартет «Гердан» на фестивалі «Коляда на Майзлях», 2019 р.

Рис. 3. Квартет «Гердан» на сцені Литовської філармонії, Вільнюс, 2017 р.

2019 року в творчій історії квартету «Гердан» відбулася надважлива подія, яка вкотре продемонструвала не лише найвищі технічно-виконавські та вокальні можливості колективу, але й засвідчила високу патріотичну складову мистецтва бандуристок. Її витoki сягають 2015 року, коли в польському Жешуві мисткині взяли участь в проєкті «Культурні претексти» в межах Днів європейської спадщини. Концертний виступ квартету супроводжувався трансляцією документальних відеоматеріалів військового репортера Р. Ганущака про події, що відбувалися на зламi 2013–2014 років на Майдані Незалежності в Києві (рис. 4). Вміло синхронізувавши музику та відеоматеріал, виконавиці отримали новий, успішний досвід в галузі озвучення.

Саме тоді зародилася ідея створення документально-музичного телефільму. Проєкт був реалізований 2019 року за підтримки Українського культурного фонду. Авторкою та координаторкою проєкту у співпраці Телерадіокомпанії РАІ (Івано-Франківський обласний телеканал) і учасника Євромайдану та Революції гідності Р. Ганущака, стала В. Дутчак. Особливістю створеного телефільму «Україна. Майдан. Перезавантаження» є висвітлення відомих трагічних подій, проте без журналістів у кадрі та закадрового голосу, а лише за допомогою відеоряду та музичного супроводу.

Рис. 4. Квартет «Гердан» у проєкті «Культурні претексти», Жешів, 2015 р.

Боротьба за Україну, за її незалежність та свободу – основний лейтмотив музики, що виконують бандуристки. Окрім популярних композицій авторства О. Ге-

расименко («Сповідь», «Золотоблакітна Україна», «Небесні хоругви» на сл. Марії Чумарної), а також народних пісень, зокрема лемківської пісні-реквієму «Пливе кача» в оригінальному аранжуванні В. Дутчак та ін., що були використані в процесі озвучування фільму, частину нотного матеріалу написала В. Дутчак, продемонструвавши ще один напрям власного мистецького обдарування. Розпочинає стрічку її авторський твір для соло труби з бандурами «Передчуття».

Це передчуття тієї перемоги, яку тоді здобула Україна, перемоги не стільки політичної, а швидше ментальної – над самими собою, поворот енергії, яка до того часу існувала в суспільстві, у нове прогресивне русло... саме бандури, їх темброве звучання у цьому фільмі, власне, і є ідентифікацією української революції (рис. 5) (Франківська газета, 2021).

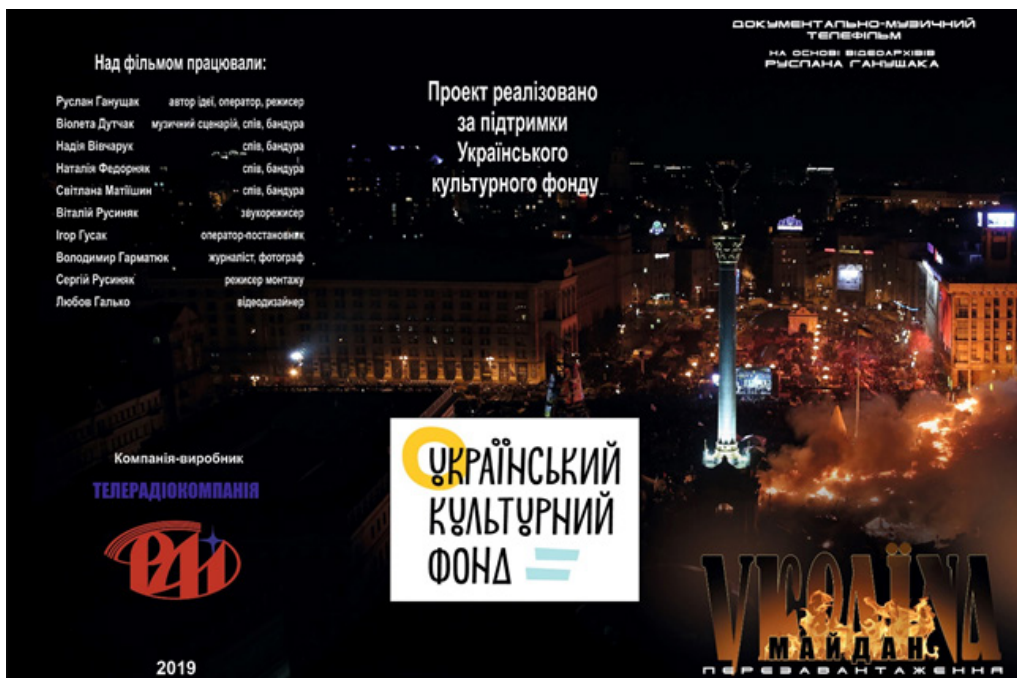

Рис. 5. Рекламний буклет телефільму «Україна. Майдан. Перезавантаження»

Також була використана ще одна авторська композиція В. Дутчак – «Дорога». Емоційна та зворушлива музика згаданих творів якнайкраще корелюється з демонстрованими архівними відеоматеріалами та вводить глядача в чуттєву ауру кінофільму. Варто зазначити, що композиція «Передчуття» з музичного супроводу до фільму «Україна. Майдан. Перезавантаження» отримала перемогу та диплом відзнаки на конкурсі-фестивалі бандуристів-композиторів «Бандура дарує натхнення», який проходив у червні 2021 року в Чернігові.

Повертаючись до фільму, зауважимо, що окрім численних позитивних відгуків, 2020 року він був відзначений Івано-Франківською обласною премією ім. Богдана Бойка в галузі журналістики. Примітним є той факт, що компакт-диски з записом

документально-музичного телефільму «Україна. Майдан. Перезавантаження» організатори проєкту надіслали у навчальні заклади освіти й культури нашої держави для того, щоб не лише наші сучасники, а й прийдешні покоління могли усвідомити ту високу ціну, яку було заплачено нашими співвітчизниками взимку 2013–2014 років за незалежне майбутнє країни. Події, демонстровані в телефільмі, стали яскравим та водночас драматичним прикладом самовідданої любові до рідної землі.

2020 року квартет «Гердан», який вважають одним з мистецьких символів Прикарпаття, відзначив десяту річницю з нагоди свого заснування. Ювілейний рік розпочався для колективу участю у проєкті Чернігівського філармонійного центру фестивалів і концертних програм «Бандурний абонемент». 30 січня ансамбль представив шанувальникам бандурного мистецтва велику концертну програму, до якої увійшли українські народні пісні в обробці учасників квартету, традиційні та авторські колядки, а також композиції Т. Саматі-Оленевої, Б. Янівського, Г. Кистастого, Б. Буєвського, В. Івасюка, А. Кос-Анатольського, Р. Лісової та ін. Високопрофесійний та піднесено емоційний виступ квартету припав до душі глядачам, які склали артистам свою щирю подяку. Особливо зворушливо для артисток прозвучали вдячні слова колег, а саме керівників Капели бандуристів імені Остапа Вересая обласного філармонійного центру – заслуженої артистки України Р. Борщ та заслуженого працівника культури України М. Борща (Голинська, 2020).

Однак подальші творчі плани бандуристок на 2020 рік, що були пов'язані насамперед з концертно-виконавською діяльністю з нагоди відзначення 10-річного ювілею колективу, довелося суттєво скорегувати у зв'язку зі світовою пандемією. Учасниці ансамблю з гідністю прийняли виклики сучасності, за яких різноманітні заходи, зокрема й мистецькі, були переміщені у віртуальну сферу. Адаптувавшись до нових реалій, «Гердан» взяв участь в Міжнародному конкурс-фестивалі «Балтійський бриз», який відбувся у травні в Україні та кількох країнах Європи. Новий дистанційний формат не завадив бандуристам продемонструвати високий виконавський рівень та, як наслідок, отримати переконливу перемогу (I місце) (Борисікевич, 2020). Цього ж року квартет став лауреатом I премії Міжнародного конкурсу «Віденська мелодія – 2020» та здобув найвищу нагороду – Супер-Гран-Прі на Міжнародному фестивалі-конкурсі «Україна єднає світ», вкотре продемонструвавши найвищий ґатунок власного мистецького доробку.

2021 рік позначений для квартету «Гердан» участю в новому унікальному мистецькому проєкті «Український передзвін. Карильйон і бандура». У ньому, за ініціативою В. Дутчак, звучання бандур поєднується з унікальним ударним музичним інструментом з набором дзвонів і механічним керуванням – карильйоном. Зазначимо, що в Україні є лише декілька «стаціонарних» карильйонів, а саме в Києві – на дзвіниці Михайлівського Золотоверхого собору й у Спасо-Преображенському соборі, та на Івано-Франківщині – в Гошівському монастирі та Коломиї.

Звучання бандури, особливо у квартетному варіанті, дуже органічно поєднується з передзвонами карильйону... Ці два інструменти ніби витворюють новий духовний всесвіт, живу музичну тканину, яка наповнює простір новими барвами і тонами, несподівано прекрасно звучать українські пісні, духовні твори. Такий мистецький мікс європейської і національної традиції – це добра основа для популяризації українського мистецтва у світі (Франківська газета, 2021).

Зауважимо, що ідея такого музичного проекту, в якому представлена історія України в музиці карильйону й бандур, з'явилася ще 2018 року, коли квартет бандуристок вперше виступив з єдиною в Україні професійною карильйоністкою Іриною Рябчун на міжнародному фестивалі карильйонного та дзвонарського мистецтва, що проходив у Гошеві. Втілення мистецького задуму було підтримано Українським культурним фондом та Івано-Франківською Телерадіокомпанією «РАІ». Завдяки їм шанувальники інновацій в національній музичній культурі мали змогу послухати у виконанні професійного мистецького тандему кращі зразки української народної музики, а також твори сучасних композиторів, які сьогодні представлені в аудіо- та відеоформатах в мережі Інтернет. Концерти відбулися в десяти містах України – Києві, Львові, Запоріжжі, Кам'янці-Подільському, Чернігові, Івано-Франківську та ін. (рис. 6). Участь бандуристок у згаданому проекті переконливо засвідчує, що «учасниці квартету "Гердан", зберігаючи традиції ансамблевого бандурного мистецтва, шукають нові грані емоційного висловлювання, нову тематику й жанри творчості» (Дутчак, 2021).

Рис. 6. Концерт проекту «Український передзвін. Карильйон і бандура», Київ, 2021 р.

Висновки

Підсумовуючи, варто зазначити, що в розвитку сучасного ансамблевого виконавства на бандурі очевидним є домінування камерних форм жіночого

складу, серед яких окреме місце займає квартет бандуристок. Саме чотириголосний склад ансамблю демонструє більш витончену та гармонічно-повну інтерпретацію музичних творів, що зумовлює багате емоційно-образне сприйняття мистецтва загалом. Сьогодні одним з провідних квартетів бандуристок є прикарпатський ансамбль «Гердан», яскрава творчо-виконавська діяльність якого спрямована на популяризацію бандурного мистецтва як в українському, так і глобальному музичному просторі. Колектив, що вирізняється оригінальністю та неповторністю у формуванні власної репертуарної палітри, вражає широкою амплітудою виконавських можливостей як у вокальному, так і в інструментальному аспекті. Інноваційний підхід до власної творчості, мобільність та мистецька креативність сприяють не лише ефективному функціонуванню квартету, а й роблять його професійну діяльність затребуваною та перспективною. Високопрофесійне виконавське мистецтво «Гердана» апелює насамперед до так званої жіночої – емоційної сфери, яка великою мірою пов'язана з емпатією. Однак творчість бандуристок не позбавлена й так званих чоловічих – аналітичних характеристик. На нашу думку, саме таке поєднання якнайкраще позначається на характері творчої реалізації й самовиявленні колективу та має важливе значення для характеристики його творчо-виконавської діяльності в контексті розвитку сучасної музичної культури, якій притаманні, з одного боку, національна традиційність, а з іншого – відповідність європейським та світовим культурно-мистецьким стандартам.

Список бібліографічних посилань

- Бобечко, О. (2009-2010). Витоки і розвиток камерних ансамблевих форм жіночого бандурного виконавства. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Мистецтвознавство, 17-18, 332-339.*
- Бобечко, О. (2017). Мистецькі здобутки Віолетти Дутчак в контексті розвитку українського національно-культурного простору (ювілейні узагальнення). *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Мистецтвознавство, 36, 60-72.*
- Борисікевич, О. (2020, 31 травня). *Бандура онлайн: франківський квартет «Гердан» переміг у фестивалі «Балтійський бриз»*. Прикарпатська інформаційна корпорація. <https://pik.net.ua/2020/05/31/bandury-onlajn-frankivskiy-kvartet-gerdan-peremig-u-festyvali-baltiyskiy-bryz/>
- Голинська, О. (2020, 30 січня). Прикарпатський «Гердан» в бандурному абонементі. *Музика*. <http://mus.art.co.ua/prykarpats-kyu-gerdan-u-bandurnomu-abonementi/>
- Дутчак, В. (2003). Ансамблевий вид виконавства на бандурі. Історія і сучасність. В В. Дутчак (Аранжувальник), *Любіть Україну: Пісні для ансамблів бандуристів* [Ноти] (с. 3-12). Плай.
- Дутчак, В. (2017). *Основні тенденції в сучасному бандурному виконавстві України та української діаспори*. В Л. І. Горіна (Ред.), *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність* (с. 5-13). Волинські обереги.
- Дутчак, В. (2021). *Квартет бандуристок «Гердан»*. В А. В. Грицан (Ред.), *Навчально-науковий інститут мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (2001–2021 рр.)* (с. 259-263). Фоліант.

- Застава, М. (2017, 17 листопада). *Франківський квартет бандуристок взяв участь у святкових заходах у Литві*. Galka.if.ua. <https://galka.if.ua/frankivskiy-kvartet-banduristok-vzyav-uchast-u-svyatkovih-zahodah-u-litvi-foto/>
- Франківська газета. (2021, 5 серпня). *Звуковий код українства* [Пост]. Facebook. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=391516052391870&id=102484651295013

References

- Bobechko, O. (2009-2010). Vytoky i rozvytok kamernykh ansamblevykh form zhinochoho bandurnoho vykonavstva [Origins and development of chamber ensemble forms of female bandura performance]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriya: Mystetstvoznavstvo* [Bulletin of Precarpathian University. Series in Art Studies], 17-18, 332-339 [in Ukrainian].
- Bobechko, O. (2017). Mystetski zdobutky Violetty Dutchak v konteksti rozvytku ukrainskoho natsionalno-kulturnoho prostoru (iuvileini uzahalnennia) [Violetta Dutchak's artistic achievements in the context of the development of the Ukrainian national and cultural space (anniversary generalizations)]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriya: Mystetstvoznavstvo* [Bulletin of Precarpathian University. Series in Art Studies], 36, 60-72 [in Ukrainian].
- Borysikevych, O. (2020, May 31). *Bandura online: frankivskiy kvartet "Gerdan" peremih u festyvali "Baltiyskiy bryz"* [Bandura online: Frankivsk quartet "Gerdan" won the festival "Baltic Breeze"]. Prykarpatska informatsiina korporatsiia. <https://pik.net.ua/2020/05/31/bandury-onlajn-frankivskiy-kvartet-gerdan-peremig-u-festyvali-baltiyskiy-bryz/> [in Ukrainian].
- Dutchak, V. (2003). Ansamblevi vyd vykonavstva na banduri. Istorii i suchasnist [Ensemble type of bandura performance. History and modernity]. In V. Dutchak (Ed.), *Liubit Ukrainu: Pismi dlia ansambliv bandurystiv* [Love Ukraine: Songs for bandura ensembles] [Musical score] (pp. 3-12). Plai [in Ukrainian].
- Dutchak, V. (2017). Osnovni tendentsii v suchasnomu bandurnomu vykonavstvi Ukrainy ta ukrainskoi diaspory [The main trends in modern bandura performance of Ukraine and the Ukrainian diaspora]. In L. Horina (Ed.), *Aktualni problemy narodno-instrumentalnoho vykonavstva v Ukraini: istorii i suchasnist* [Current issues of folk instrumental performance in Ukraine: history and modernity] (pp. 5-13). Volynski oberehy [in Ukrainian].
- Dutchak, V. (2021). Kvartet bandurystok "Gerdan" [Bandura Quartet "Gerdan"]. In A. Hrytsan (Ed.), *Navchalno-naukovyi instytut mystetstv Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka (2001–2021 rr.)* [Educational and Scientific Institute of Arts of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (2001–2021)] (pp. 259-263). Foliant [in Ukrainian].
- Frankivska hazeta. (2021, August 5). *Zvukoviy kod ukrainstva* [Sound code of Ukrainian] [Post]. Facebook. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=391516052391870&id=102484651295013 [in Ukrainian].
- Golynska, O. (2020, January 30). Prykarpatskiy "Gerdan" v bandurnomu abonementi [Prykarpattia "Gerdan" in a bandura season ticket]. *Muzyka* [Music]. <http://mus.art.co.ua/prykarpats-kyy-gerdan-u-bandurnomu-abonementi/> [in Ukrainian].
- Zastava, M. (2017, November 17). *Frankivskiy kvartet bandurystok vziav uchast u sviatkovykh zakhodakh u Lytvi* [The Frankivsk Bandura Quartet took part in festive events in Lithuania]. Galka.if.ua. <https://galka.if.ua/frankivskiy-kvartet-banduristok-vzyav-uchast-u-svyatkovih-zahodah-u-litvi-foto/> [in Ukrainian].

TRADITIONS AND INNOVATIONS IN THE CREATIVE AND PERFORMING ACTIVITIES OF THE PRECARPATHIAN BANDURA QUARTET GERDAN

Oksana Bobechko

PhD in Art Studies, Associate Professor;

ORCID: 0000-0003-1524-8263; e-mail: oksanabobechko@ukr.net

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine

Abstract

The purpose of the research is to highlight the formation of the Precarpathian bandura quartet *Gerdan* and its creative and performing activities. It emphasizes the phenomenon of the female ensemble bandura playing as well as determines the contribution of the quartet to the development and popularization of modern bandura playing. **The research methodology** comprises the use of general scientific methods of cognition, namely, the chronological, analytical, as well as methods of generalisation and systematisation that gave the opportunity to study the formation and creative-performing activities of the Precarpathian bandura quartet *Gerdan* in dynamics and time. **The scientific novelty of the research** is that for the first time the stages of formation and creative performing activity of the Carpathian bandura quartet *Gerdan* in the context of the modern ensemble bandura playing development were studied in detail. **Conclusions.** The article underlines the dominance of female chamber ensembles, especially bandura quartets, in the development of modern ensemble bandura playing. The Precarpathian bandura quartet *Gerdan* is noted to be one of the prominent modern bandura quartets, which creative and performing activities brightly popularize the bandura art, both in Ukraine and abroad. Presenting the innovative approach and creativity to its own artistic activities, the quartet has become original and unique in the formation of its repertoire. The ensemble impresses with the wide range of performance opportunities in vocal and instrumental aspects. Its highly professional performing art skillfully combines the emotional sphere and the analytical approaches that focused great attention on the characteristics of creative and performing activities of the ensemble in the context of the development of modern music culture, which is characterized by national traditions as well as correspondence to European and world cultural and art standards.

Keywords: bandura; bandura art; ensemble bandura; *Gerdan* bandura quartet; creative and performing activities

